

THE ROMANIAN VILLAGE AND ERNEST BERNEA'S SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE

Ovidiana Bulumac

Abstract

The article focuses upon the issue of the “Romanian phenomenon” in the light of Ernest Bernea’s theoretical contributions. The description of the concept itself, the suitable method of research and identification, as well as the peasant contributions to the social universe become, in this case, relevant to the hereby discussion. The Romanian phenomenon is part of a much larger theoretical construction, the one of the “peasant civilisation”, also developed by Bernea throughout the years, that contains a complex and complete definition, clear directory lines (in terms of space and time specificities), as well as a selection of the transformations that occurred during the period of modernity, understood as a spiritual, cultural, social and economical crisis.

Keywords: Romanian sociology, rural sociology, Romanian phenomenon, peasant civilisation, crisis.

Prolegomena

Ernest Bernea was a member of the interwar generation of sociologists created by Dimitrie Gusti's School. While other colleagues were imprisoned and killed by the communist regime (among which one can name Mircea Vulcănescu, Anton Golopenția, Traian Brăileanu and others), Bernea was part of the few lucky ones (even though he was repeatedly incarcerated) that survived torture and jail time, being able to leave behind valuable yet insufficiently studied manuscripts, which raise serious questions about the world we live in and the one we are heading for. Unfortunately, some manuscripts could not be recovered till this day after they were confiscated by the Securitate before 1989¹.

Bernea is well known in the Romanian scientific community through his unconditional love for the archaic autochthonous village. This particular social unity was considered by him a proof and part of the Romanian civilization, today found on a path of irremediable change of its frames and manifestations.

Devotee of the Gustian system of integral knowledge of social reality, Bernea made important contributions through its studies of rural sociology, ethnography, and philosophy. In Romanian interwar and post-war sociological literature, he is one of those who worked relentlessly towards defining the “Romanian phenomenon”, by which he understands a “complex material and spiritual data, forms, structures and

¹ According to the information provided by his descendants.

specific activities”² that produced in a time span a social and cultural unit that possesses identity.

In this sense, the main space to which it is connected and in relation to which it can be understood is that of the *archaic village*, fixed in opposition to the urban environment, or even with its contemporary (interwar and post-war) village. Also, the temporality referred to is that of an *archaic time*, which was in a state of obvious dissolution even in the interwar period, ever since Bernea participated at his first field researches as part of the Gustian monographic teams. Moreover, the main character of his analysis is *the peasant*, that member of the national community that is distinguished by a particular type of being, which has the capacity to generate and preserve the organic character of the socio-cultural life within the community.

How concrete reality must be researched

Ernest Bernea draws attention to the fact that field research, especially if it takes place in a conservative environment, has to be done in a certain way and, of course, not on the expense of the subject to be investigated. The main concern, he says, must be the research of the concrete reality.

“A scientific research of the Romanianhood and nation cannot be done correctly if we do not obey, if we do not take into account this characteristic of the local life. The individual, although part of a unit of life such as the village, without reaching the limits of the region and even less of the country, surpasses this unit and truly lives in a larger collective reality, to which he is organically linked: the group of villages, as we have seen it fulfilled in different [Romanian] countries, valleys or other local organisms. Therefore, the knowledge of our country in what it has more authentic, that is the ancient village civilization, must be made on these units, living communities and village groups. Even if we wanted to restrict the research to a single settlement - and this is possible - we need, for good understanding, to research it in relation to the body of settlements that it is a part of and that represents the local living community. To disregard this means to disregard reality and life. The village is not an abstract, unique and all-encompassing entity. In order to understand what belongs to it, it is necessary to go beyond its limits; but only as much as the concrete reality demands”³.

² Ernest Bernea, *Trilogie sociologică [Sociological trilogy]*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 2004, p. 300.

³ „O cercetare științifică a țării și neamului românesc nu se poate face corect dacă nu ne supunem, dacă nu luăm în seamă această însușire a vieții locale. Omul, deși parte dintr-o unitate de viață cum e satul, fără să atingă limitele regiunii și cu atât mai puțin ale țării, depășește această unitate și trăiește cu adevărat într-o realitate colectivă mai mare, de care este legat organic: grupul de sate, așa cum l-am văzut împlinit în diferitele țări, văi sau alte organisme locale. De aceea, cunoașterea țării noastre în ceea ce are ea mai autentic, adică vechea civilizație satească, trebuie făcută pe aceste unități, comunități de viață și grupări de sate. Chiar dacă am voi să restrângem cercetarea la o singură așezare – și aceasta este cu puțință –, suntem nevoiți, pentru buna înțelegere, să o cercetăm în legătură cu corpul de așezări din care face firească parte și care reprezintă comunitatea de viață locală. A nesocoti acest lucru înseamnă a nesocoti realitatea și viața. Satul nu este o entitate abstractă, unică și atotvorbitoare. Pentru a înțelege ceea ce îi aparține este nevoie să treci dincolo de limitele sale; dar numai atât cât cere realitatea concretă” (Ernest Bernea, *Civilizația română satească [The Romanian village civilization]*, București, Editura Vremea, 2006, pp. 23–24).

In the same register, Bernea specifies that any research of the village must be done by adopting a suitable attitude by the specialist, which must be understood in terms of a "leaning with love" towards the specificities of the archaic type identified in the respective community.

"However, we do not pursue at any price the «specific», but we observe and research concrete, living realities that possess their own characters, which can be similar but also differentiated. Leaning with love (because without love, science is not possible) on ancient phenomena does not come from the need to collect curiosities or from a vague romanticism, but from the need to know a concrete historical reality, sometimes struggling with the difficulties of some deceptive or accidental aspects, placed during the time"⁴.

In his conception, the most important social unit that can provide consistent and relevant data regarding the social history of the Romanian space, in the absence of written documents or conclusive archaeological evidence, is the village that, like any other living entity, possesses *memory* and *identity*.

"The Romanian people with its ancient village civilization, is a being and, like any other being, it has its very own way of being. Let's look at it as it is being displayed in the concrete reality. Respect for the nature of things and the love for what is alive give us the ability to read into unexpected depths"⁵.

This is why direct observation becomes the main instrument used in research, together with the interview, precisely because of the wealth of data collected:

"The Romanian village civilization, present today under our eyes, carries us into the depths of millennia and, by direct observation, unravels problems of history where the written document is missing completely... The village is the most expressive and richest document in the history of the Romanian people. This is because often ... the true story begins where the written documents end. In this way, the walk in the past is more real, deeper, and more fruitful"⁶.

Ernest Bernea is aware of the transformations the archaic village is going through in the modern period, processes recorded by him on the ground and understood in terms of an acute spiritual crisis that has cultural, social and economic valences. Therefore, we are reminded that it is important that the analysis

⁴ „Totuși nu urmărim cu orice preț «specificul», ci observăm și cercetăm realități concrete, vii, cu caractere proprii, care pot fi asemănătoare, dar și diferențiate. Aplecarea cu dragoste (căci fără dragoste nici știința nu e cu putință) asupra fenomenelor cu caracter străvechi nu vine din nevoia de a culege curiozități și nici dintr-un vag romantism, ci din nevoia de a cunoaște o realitate istorică concretă, uneori luptând cu greutatea unor aspecte înșelătoare sau întâmplătoare, așezate în decursul vremii” (*Ibidem*, pp. 5–6).

⁵ „Poporul românesc, cu străvechea lui civilizație satească, este o ființă și, ca orice ființă, are un chip al său propriu de a fi. Să-l cercetăm așa cum se înfățișează în realitatea concretă. Respectul naturii lucrurilor și dragostea pentru ceea ce este viu ne dau putința să pătrundem în adâncimi nebănuite” (*Ibidem*, p. 24).

⁶ „civilizația română satească, prezentă azi sub ochii noștri, ne poartă în adâncimi de milenii și, prin observație directă, ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire... Satul românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului. Acesta pentru că deseori... adevărata istorie începe acolo unde sfârșesc documentele scrise. Pe această cale, mersul în trecut este mai real, mai adânc, mai rodnic” (*Ibidem*, p. 12).

should not be done anywhere, but within a social unit that retains as much of the ancient character of the Romanian village civilization:

“We do not study *any* Romanian village today, but *only the one* that preserves archaic forms, with a particular content of life, concrete and irreducible, in its local ethnic conditions”⁷.

Peasant civilization: a romanian phenomenon and its external influences

The Romanian sociologist was aware of the new historical discoveries, which placed South-eastern Europe in a new paradigm, after the discovery of Neolithic cultures, part of the civilization of Old Europe⁸, which is still insufficiently known today.

“Until the arrival of the Slavs, the rural life on these lands was never interrupted. The Thracian-Roman synthesis was already produced. Sometimes, the villages did nothing but continue in a Roman form the Thracian village way of life (N. Iorga). Everything that the external influences, older or newer, brought later on in this life melted with or without traces in this local world, of an ancient origin”⁹.

Thus, Bernea argues that the similarities between the surrounding peoples and the Romanian one can be put not on the account of external influences, but rather on the “common original background of the Thracian-Romanic space”¹⁰.

“The Romanian village civilization is the rightful keeper of some old local traditions and..., through its mastery traits, through its full realization, represents a *centre of irradiation* in central and south-eastern Europe, from the Dniester River to the Adriatic, and from the northern Carpathians to the plain of Thessaly”¹¹.

Synthesizing, Bernea adopts the perspective of the historian Nicolae Iorga, who advances the term “Demotic Romanians”¹².

“The Romanian village civilization has its *own genre*, that starts from an ancient background, lost in time, and which can still be shown by the pre-Christian mythology that is still present today in our villages on both sides of the Carpathians, and has a *perfection*, a living experience, of continuous enrichment towards pure forms, as our popular art shows us above all. In this way, the Romanian village civilization, present today under our eyes, carries us into the depths of

⁷ „Nu studiem orice sat românesc de azi, ci numai pe acela care păstrează forme arhaice, cu un conținut de viață aparte, concretă și ireductibilă, în condițiile sale locale etnice” (*Ibidem*, p. 5).

⁸ For further information, see the works of Marija Gimbutas, such as *Civilization & Culture: Prehistoric Traces in South-Eastern Europe*, București, Editura Meridiane, 1989.

⁹ „Până la venirea slavilor, viața rurală pe aceste locuri nu a fost deloc întreruptă. Sinteza traco-romană era deja efectuată. Uneori, satele nu au făcut decât să continue sub formă romană o viață sătească tracă (N. Iorga). Tot ce influențele din afară, mai vechi sau mai noi, au adus mai târziu peste această viață, s-a topit cu urme sau fără urme în această lume locală, de o străveche origine” (Ernest Bernea, *op.cit.*, 2006, p. 11).

¹⁰ *Ibidem*, p. 11.

¹¹ „Civilizația română sătească este deplina păstrătoare a unor vechi tradiții locale și..., prin însușirile sale de căpetenie, prin realizarea sa deplină, reprezintă un *centru de iradiere* în centrul și sud-estul Europei, de la Nistru până în Adriatica și din Carpații nordici până în câmpia Tesaliei” (*Ibidem*, p. 11).

¹² „romanii populare”.

millennia and, by direct observation, unravels us problems of history where the written document is completely missing”¹³.

The archaic village, as part of the Romanian village civilization, possesses an organic character and is a creator of Romanian civilization. The external influences of this unit of life that bring their significant contribution to the evolution of the village are the geographical, historical factor, as well as the need to adapt “new ideas to the concrete reality of national local life”¹⁴. From this perspective, Bernea is proving to be Gustian once again, because, in his vision, combating the external influences of the village is done through the *social will*:

“But over biology and geography, the national unity was kept more manifest by the way the will reacted and the human activities in the material-economic and spiritual order were organized, maintained by a value system, the product of a way of thinking and experiencing things, of an *attitude* towards the world and life”¹⁵.

For Ernest Bernea, the Romanian civilization was “shaped” with the nation at the same time, which gives it an ancient and indigenous character, compared to the new types of sociability, present in the indigenous urban space.

“The village represents the Romanian civilization. And not only that. Compared to these two civilizations (urban and rural), we can affirm, without failing, the European character, not to mention the international one, of the first, and the Romanian authenticity of the second. This is because the civilization of our cities is of a recent date and, in relation to the data of the one after which it was copied, unfulfilled, *in progress*, whereas the civilization of our villages is ancient, original, and *conceived at the same time with this nation and fully developed*”¹⁶.

The external influences that affected the village civilization, up to modernity, says Bernea, did not put their mark as strongly as we may believe.

“Our researchers, especially historians, have often noticed a great resemblance between the civilizations of the different peoples of the Southeast. This finding is not without its basis: some forms of social organization, popular artistic products, especially the song, really raise the question of a larger ethnic unity, which would be the southeast; and even more so, the borders of this unit, going to Ukraine, Poland and Hungary. From here the conclusion of great foreign

¹³ „Civiliizația română satească are *un gen propriu*, pornit dintr-un fond străvechi, pierdut în negura veacurilor, și pe care încă îl poate arăta strălucit mitologia precristiană aflătoare azi în satele noastre de pe o parte și alta a Carpaților, și are o *perfectiune*, o experiență vie, de continuă îmbogățire către forme pure, așa cum ne-o arată mai ales arta noastră populară. În acest fel, civilizația română satească, prezentă azi sub ochii noștri, ne poartă în adâncimi de milenii și, prin observație directă, ne dezleagă probleme de istorie acolo unde documentul scris lipsește cu desăvârșire” (Ernest Bernea, *op.cit.*, 2006, p. 11).

¹⁴ „a ideilor noi la realitatea concretă a vieții locale naționale” (Ernest Bernea, *op.cit.*, 2004, p. 304).

¹⁵ „Dar peste biologie și geografie unitatea națională s-a păstrat mai manifest prin felul cum a reacționat voința și s-au organizat activitățile omului în ordinea material-economică și în cea spirituală, întreținută de un sistem de valori, produs al unui mod de a gândi și experimenta lucrurile, a unei *atitudini* în fața lumii și vieții” (*Ibidem*, p. 305).

¹⁶ „Satul reprezintă civilizația românească. Și nu numai atât. Privite comparativ aceste două civilizații (urbană și rurală), putem afirma, fără a cădea în greșală, caracterul european, ca să nu mai spunem internațional, al celei dintâi și autenticitatea românească a celei de-a doua. Aceasta pentru că civilizația orașelor noastre este de dată recentă și, în raport cu datele aceleia după care a fost copiată, neîmplinită, *în curs de realizare*, iar civilizația satelor noastre este străveche, este originară, *plămădită odată cu neamul acesta și deplin realizată*” (*Idem*, *op.cit.*, 2006, p. 10).

influences, especially Slavs (Russians, Serbs and Bulgarians) on the life of the Romanian people and therefore on our village civilization was drawn”¹⁷.

“It cannot be about disregarding and removing the presence of such influences, because living together for centuries or at least the passing proximity between several peoples leaves traces, some on others, sometimes so deep that they are assimilated, becoming in this manner their own qualities. What seems to be possible to bring the ethnic civilizations from the south-east of Europe closer together is, first of all, the autochthonous background all over this land”¹⁸.

The Romanian phenomenon

“The traditional community reality has defined and manifested *its own Romanian way of being*, which is specific and generally human at the same time”¹⁹.

The concept of “Romanian phenomenon”, advanced by Bernea in a writing from 1970, is defined in the following terms:

“complex of material and spiritual data, of specific forms, structures and activities that coordinated its being and made it to last over time”²⁰.

As a result of the researches carried out over the years, the Romanian sociologist concludes that this *process of becoming* in the Romanian space is inevitably linked to the evolution of the traditional Romanian village, which has its own culture, its own way of being, a specific philosophy of life, all influenced by the spatial and temporal coordinates that put their mark on the processes of social change.

“We may say that the traditional Romanian village and its popular culture, if not identified with the Romanian phenomenon itself, it can be considered its ethnographic and historical *fundamental given*”²¹.

For Bernea, the process of becoming a Romanian nation necessarily pertains to a component of human nature, namely the attitude “towards the world and life” of both the individual and the community. Although it may seem paradoxical, this has always ensured the national culture a character of universality.

¹⁷ „S-a remarcat adeseori de către cercetătorii noștri, mai ales de către istorici, o mare asemănare între civilizațiile deosebitelor popoare din sud-est. Această constatare nu e lipsită de teme: unele forme de organizare socială, produsele artistice populare, între care mai ales cântecul, ne ridică în adevăr problema unei unități etnice mai mari, care ar fi sud-estul; și chiar mai mult decât atât, hotarele acestei unități, mergând până în Ucraina, Polonia și Ungaria. De aici s-a tras concluzia unor mari influențe străine, mai ales slave (rusești, sârbe și bulgare), asupra vieții poporului român și deci asupra civilizației noastre satești” (*Ibidem*, p. 10).

¹⁸ „Nu poate fi vorba de-a nesocoti și înlătura prezența unor astfel de influențe, deoarece conviețuirea timp de veacuri sau cel puțin apropierea trecătoare între mai multe popoare lasă urme, unele asupra altora, uneori atât de adânci, încât sunt asimilate, devenind în acest fel însușiri proprii. Ceea ce pare să facă cu puțință o apropiere între civilizațiile etnice din sud-estul Europei este în primul rând fondul autohton pe întreg pământul acesta” (*Ibidem*, pp. 10–11).

¹⁹ „Realitatea tradițională comunitară a definit și manifestat *un mod propriu românesc de a fi*, care e specific și general uman totodată” (Ernest Bernea, *op.cit.*, 2006, p. 164).

²⁰ „complex de date materiale și spirituale, de forme, structuri și activități specifice care i-au coordonat ființa și l-au făcut să dureze în timp” (*Idem*, *op.cit.*, 2004, p. 300).

²¹ „[P]utem spune că satul românesc tradițional și cultura sa populară, dacă nu poate fi identificat cu însuși fenomenul românesc, el poate fi socotit *datul fundamental* etnografic și istoric al fenomenului românesc” (*Ibidem*, p. 303).

"Of course, the Romanian phenomenon, at the ethnographic level, was constituted by a family of people and geographically conditioned by its own territory. But over biology and geography, the national unity was kept more manifest by the way the will reacted and the human activities in the material-economic and spiritual order were organized, maintained by a value system, the product of a way of thinking and experiencing things, of an *attitude* towards the world and life. Popular spiritual culture expresses, as well as material culture, a human nature, a way of being, a life style of its own, which opens our paths to the act of universal creation"²².

Unit of (Romanian) life

What should we look for when conducting a field survey? Ernest Bernea directs us to focus on the *concrete social unit of life*, which is vectorized on three major axes: geography, ethnicity and social system.

"The real life unit that interests us when we research the old village civilization has a triple appearance: geographical, ethnic and social. In other words, almost all the time, a community of Romanian life has as correspondent well-defined geographical and ethnic unities, which give a certain character and guide it. Therefore, when we speak of community of life, we also understand these physical and human elements"²³.

From this point of view, the Romanian sociologist makes a connection between the geographical component and the cultural one to explain the specificity of the Romanian civilization and its ability to preserve its most intimate data, an analysis similar with the one Lucian Blaga has in its book "The Mioritic Space" (1936).

"Our mountains give us the most characteristic examples today. And it is not without significance, because these are the areas where the Romanian civilization, at the time being, has its most vivid expressions. The unity of life of our nation has been and still is to a large extent what has been termed with a geographical expression, depression and valley; sometimes both of them together ... In these places were formed in Transylvania «the countries», and in the Old Kingdom the valleys. Good soil and easier to work, easier connection, safer shelter (in ancient times), all made the sub-Carpathian depressions and valleys the first units of Romanian life and also the most - p. 19, authentic ethnic expressions"²⁴.

²² „Sigur, fenomenul românesc, la nivel etnografic, a fost constituit dintr-un neam de oameni și condiționat geografic de un teritoriu propriu. Dar peste biologie și geografie unitatea națională s-a păstrat mai manifest prin felul cum a reacționat voința și s-au organizat activitățile omului în ordinea material-economică și în cea spirituală, întreținută de un sistem de valori, produs al unui mod de a gândi și experimenta lucrurile, a unei *atitudini* în fața lumii și vieții. Cultura spirituală populară exprimă, ca și cea materială, o natură umană, un mod de a fi, un stil propriu de viață, care ne deschide căile spre actul de creație universală” (*Ibidem*, p. 305).

²³ „Unitatea reală de viață care ne interesează atunci când cercetăm vechea civilizație satească are o întreită înfățișare: geografică, etnică și socială. Cu alte cuvinte, mai întotdeauna unei comunități de viață românească îi corespund o unitate geografică și una etnică, bine determinate, care îi dau un caracter propriu și o îndrumă. De aceea, când vorbim de comunitate de viață, noi subînțelegem și aceste elemente fizice și umane” (*Idem, op.cit.* 2006, p. 18).

²⁴ „Munții noștri ne dau și azi cele mai caracteristice exemple. Și nu e lipsit de însemnătate, deoarece civilizația română satească, în prezent, aci își are expresiile cele mai vii. Unitatea de viață a neamului nostru a fost și este încă într-o largă măsură, ceea ce s-a denumit cu o expresie geografică, depresiune și vale; uneori amândouă laolaltă ... Pe aceste locuri s-au format în Ardeal «țările», și în Vechiul Regat, văile. Pământul bun și mai ușor de lucrat, legătura mai lesnicioasă, adăpostul mai sigur (în vremurile străvechi) au făcut din depresiunile subcarpatice și șesurile din văi cele dintâi unități de viață românească și totodată cele mai, autentice expresii etnice” (*Ibidem*, pp. 18–19).

“... not only in the Carpathians the villages are grouped naturally, but also in the lands around Danube River. Although these settlement units, viewed from a geographical perspective, do not always have a natural delimitation, such as water or a mountain, they are not, however, outside a border that cannot be shown in reality. Ethnically speaking, although they seem to have nothing characteristic, because the national costume with its local variations is gone, yet we can speak of a unit of life, because there are other ethnic elements that can guide us. But even if we did not take into account the geographical and the ethnic elements and we would still see how the villages group themselves only after their present coexistence. The community of local life fixes our border and unravels the problem”²⁵.

The frontier issue

Bernea uses a particular significance of *the frontier* concept, the one that implies the input of the local communities, significance that is also present in some of Nicolae Iorga's works:

“But once upon a time, the frontier was not understood as it is today (only with a strict partition function, a border). Then there were no financial officials, no gendarmes, no guns raised against the border breaker. The frontier had a much broader meaning. It encompassed an entire region... It was shown what a Roman frontier meant. It stretched – as is now counted by the kilometres –, by many square kilometres and it had a meaning that we cannot imagine now, when two distinct worlds, even two enemy worlds stand in front of each other. It was, as I say, a fruitful frontier, a life-creating and synthesis creator type of frontier. In these parts, a world was created that without this boundary could not have been formed, or would not have formed in this way”²⁶.

Precisely for this reason, Iorga states that the idea of the supreme sacrifice in the name of the national ideal was possible, regardless of the form it has taken over time:

“Thus *country* means, without any other addition, free Romanian land, in all its extent and with all the sacred right which is contained within it. A *country* narrowed by the violence of the stranger, which, today, by itself, has been restored in the old borders through that elasticity

²⁵ „... nu numai în Carpați satele se grupează în chip firesc, ci și în ținuturile Dunării. Cu toate că aceste unități de șes judecate din punct de vedere geografic nu au întotdeauna o limită hotar natural, o apă sau un munte, ele nu sunt totuși în afara unui hotar care să nu poată fi arătat în realitate. Etnic, cu toate că par să nu aibă nimic caracteristic, deoarece costumele naționale cu variațiile lor locale este dispărut, totuși putem vorbi de o unitate de viață, pentru că sunt alte elemente etnice care ne pot îndruma. Dar chiar de nu am lua în seamă elementul geografic și cel etnic și tot am vedea cum se grupează satele numai după conviețuirea lor prezentă. Comunitatea de viață locală ne fixează hotarul și ne dezleagă problema” (*Ibidem*, p. 22).

²⁶ „Dar odinioară hotarul nu era așa [doar cu funcție despărțitoare strictă]. Nu erau funcționari financiari, nu erau jandarmi, nu erau puști întinse împotriva încălcătorului de hotar. Hotarul avea un sens mult mai larg. Cuprindea o regiune întreagă. ... S-a arătat ce însemna un hotar roman. Hotarul roman se întindea, – cum se face socoteala acum pe kilometri, – pe mulți kilometri pătrați și hotarul acesta avea o însemnătate pe care noi nu ne-o putem închipui acum, când două lumi deosebite și două lumi vrăjmașe își stau una în fața celeilalte. Era, cum am zice, un hotar fecund, un hotar creator de viață, producător de sinteză. Se alcătuiă în părțile acestea o lume care fără acest hotar nu s-ar fi putut alcătui, sau nu s-ar fi alcătuit în acest chip” (Nicolae Iorga, *Hotare și spații naționale. Afirmarea vitalității românești* [*Borders and national spaces. Affirmation of Romanian vitality*], studiu introductiv de Mihai Ungheanu, postfața de Sever Ardelean, Galați, Editura Porto Franco, 1996, p. 107).

of spirit which is one of the great elements of the vitality of a people. And that is why *dying for the country* was the highest duty for the generations that died too early”²⁷.

From a methodological point of view, Bernea's hypothesis remains valid even within the spaces of contact, of those border-villages that do not meet all the attributes necessary to demonstrate a local homogeneity, although they are included in a more general social logic, also homogeneous, the *Romanian* one.

“It is necessary to provide a clarification regarding the border of these units of Romanian life. Even where the geographical factor has precise boundaries, as is the case of depressions, it is not always possible to speak of a precise boundary of the community of life. We want to say with this that there are settlements that go beyond the natural boundary of the unit to which they belong naturally in terms of public life, social and economic relations. This is the case of the border villages. ... Like these units of Romanian life cannot be challenged because they can be found in reality, the marginal infiltration, that is the presence of border settlements, cannot be challenged or even disrespected, too. The communities of life are found, in concrete reality, as groups of villages, and their border is interlaced, alive too, as an organic wrist and a glued linear, abstract. The border villages do not prove the non-existence of local life units, but on the contrary, they reinforce this claim. For as long as the internal composition of the units is alive, their limit is also alive; this intertwining means life”²⁸.

It is very interesting that Bernea argues in his analyzes that one of the most important connections made between the villages separated by natural elements is represented by the shepherds' route, people that became connecting elements and agents of transmission of local characters within distinct social units:

“Only the shepherds cross these mountains from one side to the other. This connection is more of a moral kind, and has the substance of a true custom”²⁹.

Short conclusions

Ernest Bernea, a defender and fine researcher of the Romanian village, demonstrates through his works that one can talk about *a specific way of being* in

²⁷ „Astfel *țară* înseamnă, fără nici un alt adaos, pământ românesc liber, în toată întinderea lui și cu tot sacral drept care se cuprinde în el. O *țară* îngustată prin violența străinului, care, astăzi, de la sine s-a refăcut în vechile hotare prin acea elasticitate de spirit care e unul din marile elemente ale vitalității unui popor. Și de aceea a *muri pentru țară* a fost cea mai înaltă datorie pentru generațiile care, au închis ochii înainte de vreme” (*Idem, op.cit.* 2006, p. 40).

²⁸ „În legătură cu hotarul acestor unități de viață românească e necesar să aducem o precizare. Chiar acolo unde factorul geografic are hotare precise, așa cum e cazul depresiunilor, nu se poate vorbi întotdeauna și de un hotar precis delimitat al comunității de viață. Vrem să spunem cu aceasta că sunt așezări care depășesc, ca viață obștească, ca relații sociale și economice, hotarul natural al unității căreia le aparțin în chip firesc. Acestea sunt satele limită. ... După cum aceste unități de viață românească nu pot fi contestate pentru că sunt în realitate, tot astfel nici infiltrația marginală, adică prezența așezărilor limită, nu poate fi contestată și nici măcar nesocotită. Comunitățile de viață se găsesc în concret, în viață, ca grupări de sate, iar hotarul lor este întrepătruns, viu și el, ca o încheietură organică și un linear lipit, abstract. Satele limită nu dovedesc neexistența unităților de viață locală, ci dimpotrivă, întăresc această afirmație. Căci pe cât de vie este alcătuirea internă a unităților, pe atât de vie este limita lor; întrepătrunderea aceasta înseamnă viață” (Ernest Bernea, *op.cit.*, 2006, p. 22).

²⁹ „Doar ciobanii trec acești munți într-o parte sau alta. Această legătură este mai mult de ordin moral, cu un caracter de datină” (*Ibidem*, p. 22).

the world, the Romanian way, and that, moreover, this type of being led to the creation of an articulated type of civilization, the Romanian one. Being determined by geographical, cultural and social factors, this civilization concentrated on social units of life, which ensured its continuity over time: the *archaic villages*. This is the *Romanian phenomenon* in history, even though, since the interwar period, Bernea identifies serious moments of dissolution that the village is facing, which lead to the outline of a crisis of the Romanian civilization as a whole.

“The Romanian village of today, in most cases, is no longer a balanced organic reality, but a reality entered into a powerful process of disintegration ... Sometimes, however, like in the isolated, mountainous regions, the Romanian village can live an unaltered, harmonious and balanced life, rich in traditional values, as a clean product of local soil and history”³⁰.

“At present, however, we are not facing a slow and continuous process, a mild change, which comes as time passes, but it is a unique experience in the history of this civilization, at the ethnographic level. It is a sudden, revolutionary change, linked to the transformations of the contemporary world. What is happening at this moment with the traditional Romanian village is not an evolutionary change started from within, but a radical transformation; the very foundations of these old settlements themselves are shaken, until they are replaced”³¹.

Selective bibliography

Ernest Bernea, *Civilizația română sătească [The Romanian village civilization]*, București, Editura Vremea, 2006.

Ernest Bernea, *Trilogie sociologică [Sociological trilogy]*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 2004.

Marija Gimbutas, *Civilizație și cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european [Civilization & Culture: Prehistoric Traces in South-Eastern Europe]*, București, Editura Meridiane, 1989.

Nicolae Iorga, *Hotare și spații naționale. Afirmarea vitalității românești [Borders and national spaces. Affirmation of Romanian vitality]*, Galați, Editura Porto Franco, 1996.

³⁰ „Satul românesc de azi, în majoritatea cazurilor, nu mai este o realitate organică echilibrată, ci o realitate intrată într-un puternic proces de destrămare ... Uneori însă, cu deosebire în regiunile izolate, de munte, satul românesc stăruie să trăiască o viață nealterată, armonioasă și echilibrată, bogată în valori tradiționale, ca un produs curat al pământului și istoriei locale” (*Ibidem*, p. 5).

³¹ „În prezent nu suntem însă în fața unui proces lent și cursiv, a unei schimbări încete, care vine odată cu trecerea vremii, ci e vorba de o experiență unică în istoria acestei civilizații, la nivel etnografic. Este vorba de o schimbare bruscă, revoluționară, legată de prefăcerile lumii contemporane. Ceea ce se întâmplă în acest moment cu satul românesc tradițional nu este o schimbare evolutivă pornită din interiorul său, ci o transformare radicală; înseși bazele acestor vechi așezări sunt zdruncinate, până la a fi înlocuite” (*Ibidem*, p. 16).